

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania S. Sp. z o.o. w S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Olsztynie
przy udziale zainteresowanej T. F.
o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne: emerytalne,
rentowe i wypadkowe z tytułu wykonywania umowy zlecenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 kwietnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się Spółki od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Białymstoku
z dnia 14 lutego 2023 r., sygn. akt III AUa 709/22,

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. zasądza od S. Sp. z o.o. w S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddział w Olsztynie 1.800 zł (tysiąc osiemset)
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 14 lutego 2023 r. oddalił
apelację odwołującego S. Sp. z o.o. w S. od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie
z dnia 1 września 2022 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie, decyzją z dnia 21 lutego 2022 r., wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm.; dalej jako: „ustawa systemowa”) oraz § 5 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 728 ze zm.) stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla zainteresowanej, podlegającej ubezpieczeniom jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia u płatnika składek (odwołującego), powinna uwzględniać kwoty wypłacone zainteresowanej jako „diety z tytułu podróży służbowej”.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie. Sąd ustalił, że odwołujący zawarł umowy zlecenia z zainteresowaną, na podstawie których miała wykonywać czynności opiekuńcze nad osobami w podeszłym wieku w Polsce i Niemczech. Według Sądu, stanowisko organu rentowego było prawidłowe, gdyż kwoty, które wskazywał odwołujący się jako diety, nie są należnościami o tym charakterze, bowiem zainteresowana nie była w podróży służbowej. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci rachunków wystawionych zleceniodawcy, a w szczególności rzeczywisty czas pracy wykonywanej w Niemczech przez zainteresowaną, jednoznacznie dowodził, że przebywała ona w pracy na terenie tego kraju. Sporne kwoty były więc składnikami wynagrodzenia, a nie dietami, które przysługują w związku z podróżą służbową. Sąd podzielił stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku, który w wyroku z 16 kwietnia 2013 r., III AUa 1599/12 wskazał, że w sytuacji, gdy wypłacone przez pracodawcę świadczenia, zakwalifikowane jako diety z tytułu podróży służbowej, nie przysługiwały pracownikom, ponieważ nie odbywali oni podróży służbowej, to nie było podstaw do wyłączenia tych wypłat z oskładkowania.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie i przyjął je za własne. Sąd wskazał, że spór w sprawie dotyczył ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanej. Odwołująca się kwestionowała

zasadność włączenia przez organ rentowy do podstawy wymiaru składek składnika wynagrodzenia określonego jako „dieta”. Po przytoczeniu przepisów właściwych w sprawie Sąd podkreślił, że w rozpoznawanej sprawie zasadnicze znaczenie ma to, iż zainteresowana nie przebywała w podróży służbowej w związku z wykonywaniem usług opiekuńczych oraz czynności związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego na terenie Niemiec. Dlatego też nie znajduje w jej sytuacji zastosowanie § 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia w sprawie zasad ustalania podstawy wymiaru składek według którego podstawy wymiaru składek nie stanowią diety i inne należności z tytułu podróży służbowej pracownika do wysokości określonej w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalenia należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami.

Przypomniano, że odliczenie z podstawy wymiaru składek wynagrodzenia według § 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia ma miejsce tylko wtedy, gdy delegowanie pracownika ma cechy podróży służbowej, to znaczy zjawiska wśród obowiązków pracownika niecodziennego, okazjonalnego, w ramach pracowniczych powinności niezwykłego i nietypowego, stanowiącego pewien wyłom w zwykłym świadczeniu pracy. Sąd stwierdził, że nie stanowi podróży służbowej wykonywanie czynności (zadań) w różnych miejscowościach, gdy zostało to określone w umowie o pracę czy - jak w rozpoznawanej sprawie - umowie zlecenia (i nie jest konieczne wydanie odrębnego polecenia). Zatem podjęcie przez pracownika czy zleceniobiorcę podróży połączonej z wykonywaniem określonych czynności na podstawie porozumienia z pracodawcą czy zleceniodawcą nie może być uznane za podróż służbową. Podróż służbowa jest konsekwencją wykonania określonego zadania służbowego. Nie stanowi podróży służbowej stałe wykonywanie zadań w różnych miejscowościach i terminach. Przepisy dotyczące podróży służbowej odnoszą się wyłącznie do zadań nietypowych, okazjonalnych. Następnie przywołano szereg orzeczeń potwierdzających zapatrywanie Sądu Apelacyjnego, po czym stwierdzono, że szeroki i jednolity dorobek orzecznictwa w zakresie tego, czym jest podróż służbowa rzutuje w konsekwencji na kwestię zakwalifikowania

poszczególnych składników składających się na wynagrodzenie zainteresowanej do podstawy wymiaru.

Podsumowano, że z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że zainteresowana nie odbywała do Niemiec podróży służbowych. Na terenie Niemiec realizowała ona zwykłe, umówione ze zleceniodawcą czynności, czyli opiekowała się osobami w podeszłym wieku, prowadziła im gospodarstwa domowe. Według umów zlecenia, zawartych między nią a płatnikiem, jej główny zakres obowiązków obejmował czynności związane z pomocą osobom starszym i takie też usługi wykonywała podczas wyjazdów za granicę. W ramach tej pracy nie wykonywała zadań okazjonalnych, nietypowych ale zadania wynikające z umówionej ze zleceniodawcą pracy. Wskazano, że o ile w stosunku do ubezpieczonej nie ma zastosowania § 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia, który uprawnia do wyłączenia z podstawy wymiaru składki diety i innych należności z tytułu podróży służbowej, o tyle ma zastosowanie § 2 ust. 1 pkt 16 rozporządzenia, który uzależnia wysokość podstawy wymiaru składek od wysokości przychodu pracownika, zatrudnionego za granicą u polskiego pracodawcy. Zasadnie zatem organ rentowy ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanej w oparciu o ten przepis. Z tych samych względów również zarzut naruszenia art. 21 ust. 1 pkt 16 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 226 ze zm.) nie został potwierdzony przez Sąd.

Podsumowano, że przedmiotowe „diety” stanowią formę wynagrodzenia za wypełnienie określonych obowiązków, a samo nazwanie wypłacanego miesięcznie wynagrodzenia „dieta” nie stanowi podstawy do zastosowania przedmiotowego zwolnienia.

Odwołujący się zaskarżył wyrok w całości wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W skardze zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 18 ust. 1 i 3 ustawy systemowej oraz § 5 ust. 2 pkt 2 w związku z § 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia w sprawie zasad ustalania podstawy wymiaru składek; art. 77⁵ § 1 k.p.; art. 21 ust. 1 pkt 16 ustawy o podatku dochodowym; art. 11 ust. 3a Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów

zabezpieczenia społecznego (DZ.U.U.E.L z 2004 r., nr 166, s. 1 ze zm.). W zakresie przepisów postępowania wskazano na naruszenie art. art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. Zarzucono również rażące naruszenie § 9 ust. 2 oraz § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono występowaniem w sprawie przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. (to jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej). We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania stwierdzono jednak, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (przesłanka wymieniona w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), to jest art. 18 ust. 3 ustawy systemowej oraz § 5 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia w sprawie zasad ustalania podstawy wymiaru składek. Wątpliwość dotyczyła tego, czy podróż zleceniobiorcy za granicę (do którego zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego) można utożsamiać z podróżą służbową pracownika zatrudnionego na umowę o pracę (gdzie stosowane są przepisy Kodeksu pracy), czy podróży służbowej zleceniobiorcy można nadać znaczenie wynikające z przepisów prawa podatkowego w zakresie w jakim dopuszczalne jest zwolnienie określonych świadczeń z podatku dochodowego od osób fizycznych. Nadto wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, a wskazana zasadność wynika z „błędnej wykładni tych przepisów [t.j. wymienionych jako podstawa skargi kasacyjnej], niektóre z nich pominął, co spowodowało oddalenie apelacji odwołującego się.” Ani sformułowane zagadnienie, ani zdanie o błędnej wykładni nie zostało dodatkowo uzasadnione.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Ponadto zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie, zaś zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Zauważyć należy, że w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wskazano jakichkolwiek argumentów prawnych, świadczących o tym, dlaczego zarzucane uchybienia mają zdaniem skarżącego kwalifikowany charakter ani również dlaczego istnieje potrzeba wykładni zagadnienia sformułowanego we wniosku. Ograniczono się jedynie do sformułowania „zagadnienia” oraz lakonicznego stwierdzenia o błędnej wykładni przepisów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr

2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527).

Skoro tylko wskazane uchybienia uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, to wyłącznie na marginesie Sąd Najwyższy przypomina, że nie jest sądem trzeciej instancji. Oznacza to, że nie rozpoznaje sprawy, ale skargę kasacyjną. Po drugie, podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Do takiej właśnie nieuprawnionej polemiki sprowadzają się zarzuty oraz „zagadnienie” sformułowane w skardze. Sądy powszechne nie kwestionowały bowiem istnienia normy pozwalającej na redukcję podstawy wymiaru składek o wartość wypłaconych diet z tytułu podróży służbowej również dla zleceniobiorców. Kluczowe dla rozstrzygnięcia było bowiem stwierdzenie tego, że zainteresowana takich podróży w istocie nie odbywała. Wobec tego sformułowane w skardze „zagadnienie” znajduje się w oderwaniu od ustalonego w sprawie stanu faktycznego.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[ms]